

رعایت استاندارد ایزو ۱۰۸۶ در ارائه اطلاعات صفحه‌های عنوان کتاب‌های فارسی

سعیده اکبری‌داریان^۱

چکیده: پژوهش حاضر به روش توصیفی و با هدف تعیین میزان انطباق صفحه‌های عنوان (برگه‌های عنوان) کتاب‌های فارسی با استاندارد ایزو ۱۰۸۶ انجام شد. در این تحقیق مشخص شد که در کدام گروه از طبقه‌بندی منابع در ایزو (اهم از تألیفی، مترجم، فرست‌دار، مجموعه چند جلدی، چندزبانه، گزارش همایش‌ها) و در چه سال‌هایی (بین ۱۳۷۴ تا ۱۳۷۸) استاندارد بیشتر رعایت شده است. جامعه مورد پژوهش ۱۲۲۵ کتاب است. بالاترین میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های منتشر شده فارسی میان سال‌های ۷۸-۱۳۷۴ مربوط به کتاب‌های چندجلدی با ۹۲/۸ درصد انطباق و پایین‌ترین میزان انطباق مربوط به کتاب‌های چندزبانه با ۱۲/۳ درصد است. کتاب‌های تألیفی ۶۹/۵ درصد، ترجمه شده ۳۸/۶ درصد، فرست‌دار ۳۸ درصد، و گزارش همایش‌ها ۴۶/۷ درصد با استاندارد ایزو ۱۰۸۶ مطابقت دارد.

کلیدواژه‌ها: استاندارد ایزو ۱۰۸۶، صفحه‌های عنوان، کتاب‌های فارسی

مقدمه

اطلاع‌رسانی مطلوب، به‌هنگام و متن در هر کشور، بیانگر رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن دیار است. منابع اطلاعاتی ردیف دوم می‌تواند از شاخص‌های رشد میزان اطلاع‌رسانی باشد. تهیه این منابع، مستلزم داشتن منابع اطلاعاتی ردیف اول با اطلاعات کامل است، هر گونه نقص و کمبود در آنها سبب پایین آمدن سطح استاندارد منابع ثانوی می‌شود و در نتیجه اطلاع‌رسانی را که هدف‌نهایی تهیه آنهاست، مختل می‌کند.

با وجود افزایش و تنوع منابع اطلاعاتی به‌ویژه رشد فزاینده منابع الکترونیکی، هنوز جایگاه کتاب چایی به قوت خویش باقی است و هیچ منبعی نتوانسته است نیاز روانی خواننده را به اندازه کتاب ارضاء نماید. بنابراین استانداردسازی اطلاعات صفحه‌های عنوان (برگه‌های عنوان) کتاب، با توجه به اهمیت نشر کتاب امری ضروری است.

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

ضوابط چاپ، و ثبت اطلاعات کتابشناختی در صفحه عنوان و پشت آن دارای نقایص بسیاریند. مؤلفان، مترجمان، ناشران و چاپخانه‌ها خود را ملزم به رعایت اصول ساده‌تشراتی نمی‌بینند، از این‌رو نبود اطلاعات کافی و صحیح از کتاب‌ها موجب اشکالات زیادی برای دست‌اندرکاران تهیه ابزارهای کتابشناختی و غیر آن است. طبق قواعد فهرست‌نویسی، صفحه عنوان به منزله منبع اصلی اطلاعات و ملاک کار فهرست‌نویسی محسوب می‌شود و به عبارت دیگر در فهرست‌نویسی توصیفی اطلاعات صفحه عنوان عیناً باید در پیشینه کتابشناختی پیاده شود. عدم اطلاعات کافی در صفحه عنوان باعث شده است که فهرست‌نویسی کتاب‌های فارسی سخت به نظر آید و مشکل ویژه‌ای به وجود آورد. از این‌رو هنگام فهرست‌نویسی این قبیل کتاب‌ها، باید دقت بیشتری کرده، تجربه بیشتری اندوخت و کتاب‌ها را به خوبی و لری کرد.

بخشی از کار فهرست‌نویسی را به دست آوردن اطلاعات کتابشناختی از منابع دیگر تشکیل می‌دهد. غالباً مواردی پیش می‌آید که اطلاعات کتابشناختی کتاب در دست فهرست‌نویس، از خود آن موجود نیست و لازم است با مراجعه به منابع مناسب و معتبر، آن اطلاعات را جستجو و کار فهرست‌نویسی کتاب را تکمیل کرد. این امر به‌ویژه در مورد کتاب‌های فارسی و مخصوصاً کتاب‌های ترجمه شده صادق است زیرا بیشتر مترجمان، نویسندگان و ناشران ایرانی اطلاعات کامل و واقعی از قبیل نام (به زبان اصلی، مؤلفان، عنوان (به زبان اصلی، ویرایش، تعداد جلد‌ها و...) را در کتاب‌هایشان نمی‌آورند* (۳).

استاندارد کردن عوامل مهم و حیاتی حوزه اطلاع‌رسانی است و با توجه به اینکه اطلاعات لازم در صفحات عنوان در استاندارد ایزو ۱۰۸۶ معرفی شده است و پایین آمدن سطح استاندارد محصولات ثانویه که توسط گروه‌های مذکور از جمله فهرست‌نویسان،

* صفحه عنوان اولین بار در سال ۱۲۸۰ به صورت عبارت بیان‌کننده نام اثر و نویسنده آن پدیدار شد. در مرحله بعد این صفحه، نمادهای نشان‌دهنده (فرد یا مؤسسه) چاپ‌کننده را نیز شامل گردید. بعدها برخی از این نمادها کاملاً پیچیده شده و برخی دیگر دامنه‌ای تصویری یافتند. زمینه موضوعی آنها از تقلید نقش‌های زره‌های سلحشوران به ساختن اشکالی با استفاده از نام چاپ‌کننده و با حتی استفاده از نقش گل رزه، در نشانه Rose of Lyons آلمانی تغییر یافت* (۹).

بیان مسئله

ارائه و تنظیم اطلاعات صفحات عنوان به صورت استاندارد از مهم‌ترین قسمت‌های تهیه کتاب توسط ناشران و ویراستاران است. رعایت استاندارد به

صفحه عنوان اولین بار در سال ۱۲۸۰ به صورت عبارت بیان‌کننده نام اثر و نویسنده آن پدیدار شد. در مرحله بعد این صفحه، نمادهای نشان‌دهنده (فرد یا مؤسسه) چاپ‌کننده را نیز شامل گردید. بعدها برخی از این نمادها کاملاً پیچیده شده و برخی دیگر دامنه‌ای تصویری یافتند.

تهیه‌کنندگان ثانوی در ارائه اطلاعات کتابشناختی استاندارد بسیاری می‌کند. کتابداران، نویسندگان، نمایه‌سازان، فهرست‌نویسان و تهیه‌کنندگان پایگاه‌های اطلاعاتی اصلی‌ترین استفاده‌کنندگان اطلاعات کتابشناختی هستند.

* کتاب‌های چاپی فارسی که بخش عمده‌ای از مجموعه کتابخانه را تشکیل می‌دهد، از نظر قواعد و

منشخص می‌کند. این استاندارد شامل اطلاعات برگه‌های عنوان در تک‌نگاشت‌ها، کتاب‌های فروست‌دار، چندجلدی‌ها، چندزبانه‌ها، ترجمه‌ها و گزارش‌های همایش‌هاست (۱:۱۰).

- صفحه‌های عنوان: طبق استاندارد ایزو ۱۰۸۶، صفحات آغازین چاپ شده یک مدرک است که معمولاً شامل ۲ برگه است: برگه عنوان و برگه نیم عنوان، اگرچه در برخی موارد ممکن است مدرک فقط دارای یک صفحه عنوان یا گاه بیشتر از ۲ صفحه عنوان باشد (۳:۱۰).

پیشینه پژوهش

برای بررسی پیشینه، در بانک‌های اطلاعاتی بین‌المللی موجود جستجو شد اما هیچ‌گونه تحقیقی که به‌طور مستقیم با موضوع مرتبط باشد یافت نشد. در ایران نیز تا زمان انجام پژوهش، تحقیقی در این زمینه انجام نشده بود. اما مطالبی مرتبط با مسائل فرعی موضوع یافته شد که به آنها اشاره می‌شود.

الف. مطالعات انجام شده در جهان

روسلر^۱ (۱۹۷۰) در پژوهشی با عنوان "فهرست‌نویسی مجموعه کتابخانه از طریق کپی‌های صفحه عنوان" بیان می‌دارد: مزایای فهرست‌نویسی به این طریق در مقایسه با روش‌های موجود دیگر، سریع و مقرون به صرفه بودن است. با این روش ۲۵۰۰ عنوان در یک روز پردازش می‌شود. فتوکپی‌ها به‌صورت کارت‌هایی در اندازه کارت پستال تهیه، کدبندی و الفبایی می‌شوند. برحسب نقاط مختلف بازیابی اعم از موضوع و نویسنده یا تاریخ نشر، کارت‌های چندنگانه تهیه می‌شوند. روش‌های بازیابی بررسی شده‌اند و به نظر منصفانه می‌رسند (۱۲).

زیرکی^۲ (۱۹۷۷) در پژوهشی با عنوان "کارکرد عنوان و صفحه عنوان مدرک" به نقش و اهمیت عنوان

تهیه‌کنندگان و پایگاه‌های اطلاعات و دیگران تولید می‌شود، اشاعه اطلاعات و اطلاع‌رسانی را تضعیف می‌نماید و با توجه به نیازها و کاستی‌های ذکر شده، این مسئله که آیا استانداردهای مذکور در ایزو ۱۰۸۶ در برگه‌های عنوان کتاب‌های فارسی رعایت شده است یا نه بررسی شد.

اهداف پژوهش

هدف اصلی پژوهش "تعیین میزان انطباق اطلاعات موجود در صفحات عنوان کتاب‌های منتشر شده فارسی میان سال‌های ۷۸-۱۳۷۴ با استانداردهای ایزو ۱۰۸۶" است.

اهداف ویژه پژوهش از این قرارند:

۱. تعیین میزان انطباق اطلاعات موجود در صفحات عنوان کتاب‌های تألیفی، ترجمه شده، فروست‌دار، چندجلدی، چندزبانه و گزارش‌های همایش‌ها با استانداردهای ایزو ۱۰۸۶
۲. تعیین سال‌هایی که استاندارد ایزو ۱۰۸۶ در چاپ و نشر کتاب بیشتر رعایت شده است.

سؤالات پژوهش

۱. میزان انطباق اطلاعات برگه‌های عنوان کتاب‌های تألیفی، ترجمه شده، فروست‌دار، چندجلدی، چندزبانه و گزارش‌های همایش‌ها میان سال‌های ۷۸-۱۳۷۴ با استانداردهای ایزو ۱۰۸۶ چقدر است؟
۲. در چه سالی در کتاب‌های تألیفی، ترجمه شده، فروست‌دار، چندجلدی، چندزبانه و گزارش‌های همایش‌ها، استاندارد ایزو ۱۰۸۶ بیشتر رعایت شده است؟

تعاریف عملیاتی

- استاندارد ایزو ۱۰۸۶: این استاندارد بین‌المللی، اطلاعاتی را که باید در صفحه عنوان کتاب‌ها چاپ شود و روشی را که این اطلاعات باید ارائه و تنظیم شود

معنایی برای اسم‌هاست.

نتایج، این فرضیه را تأیید می‌نماید که صفحه‌ عنوان مجموعه‌ای از تظاهرات زبانی، هم در ویژگی‌های زبانشناختی و هم مشخصه‌های بصری‌ست. صفحه‌ عنوان معمولاً شامل عنوان مناسب، نویسنده و ناشر است. دو ویژگی مهم بصری که تفکیک میان دو عنصر

و صفحه‌ عنوان مدرک از نظر نشانه‌شناسی (زبان‌شناسی) اشاره می‌نماید و درباره‌ وجود عنوان بهینه برای اهداف دبیز بحث می‌کند (۱۵).

بایبل^۱ (۱۹۸۷) در پژوهشی با عنوان "فهرست‌نویسی ماشینی صفحه‌ عنوان" به روند و مسائل فهرست‌نویسی ماشینی از طریق صفحه‌ عنوان می‌پردازد. وی یک نظام قاعده‌مند را که در مراحل اولیه عناصر کتابشناختی را از نمونه‌های ماشین‌خوان صفحه‌ عنوان استخراج می‌کند، ارائه نموده است. قواعد در نظامی شامل صفحه‌آرایی، فرآیندهای کاوشی مربوط به تعداد کلمات یا عبارات خاص و قواعد معناشناسی گنجانده شده‌اند (۷).

جنگ^۲ (۱۹۸۷) در پایان‌نامهٔ دکتری خود با عنوان "صفحه‌ عنوان به منزلهٔ منبع اطلاعاتی برای توصیف کتابشناختی: تحلیل مشخصه‌های زبانی و بصری" به مطالعهٔ صفحه‌ عنوان به منزلهٔ یک پدیده و تحلیل اطلاعات کتابشناختی در صفحه‌ عنوان به منزلهٔ فرآوردهٔ زبان طبیعی می‌پردازد. اطلاعات کتابشناختی به عنوان شکلی از زبان نوشتاری که ویژگی‌های زبانی و بصری دارد بررسی شده است. تحلیل اطلاعات شامل دو بخش است: موارد بصری و عناصر زبانی. عناصر بصری به ویژگی‌های عناصر کتابشناختی خاص بستگی دارد و آن تفکیک و جدایی میان عناصر است. ویژگی‌های بصری شناخته شده، کلمات جامد یا نامشقی و هم‌ارها هستند. کلمات نامشقی در هر عنصر کتابشناختی وجود دارد. هم‌ارها به دنبال یک عنصر کتابشناختی می‌آیند و آن‌را از دیگر عناصر متمایز می‌کنند. یک تفکیک می‌تواند به وسیلهٔ تغییراتی در نامشقی‌ها و با وجود هم‌ارها میان دو عنصر مشخص شود. عناصر کتابشناختی، هم مشخصه‌های مربوط به واژه‌نگاری کلمات در صفحه‌ عنوان و هم الگوهای عبارت دستوری را بررسی می‌کند. تحلیل واژگانی شامل بخش گروه‌های نحوی، کاربرد لغات و بسامد کلمات و گروه‌های

**از دیدگاه ساختاری، صفحه
عنوان شامل عناصر
کتابشناختی و خصوصیات
گزاره‌ای‌ست. این مطالعه دانش
بالقوای را برای نظام خبره‌ای
برای فهرست‌نویسی و یک
ساختار مفهومی برای
بررسی‌های آیندهٔ استانداردها و
مجموعه علائم و شناسه‌های
فهرست‌نویسی تهیه می‌نماید**

کتابشناختی را تشکیل می‌دهد تغییر در اندازهٔ چاپ و وجود فضای خالی‌ست. زبان صفحه‌ عنوان معمولاً بسیار خاص و متمرکز، تحکیم می‌یابد. اسامی عام و خاص دو ردهٔ بزرگ نحوی برای فرهنگ هستند. مشخصه‌های مربوط به واژه‌نگاری در هر عنصر کتابشناختی آن را توصیف و از دیگر عناصر متمایز می‌نماید. از ویرگول و نقطه بیشتر از دیگر علائم نشانه‌گذاری استفاده شده است. عبارت‌های اسمی بر الگوهای عبارتی عناصر کتابشناختی غالب هستند و الگوهای عبارتی می‌توانند به وسیلهٔ استفاده از یک گروه دستوری محدود، تحلیل شوند. نتیجه اینکه از دیدگاه ساختاری، صفحه‌ عنوان شامل عناصر کتابشناختی و

1. Beibel

2. Jeng

ناشران خاص بود. تصویر صفحه عنوان بی‌شبهات به نشان خانوادگی (تصویر همراه با شمار و توصیف‌های اخلاقی) و مهر (آرم اختصاصی به همراه تصویر واقعی و شعارهایی برای نشان دادن آرمان چاپ‌کننده) نبود. طبیعت معمایی اشکال نمادین نشان می‌داد که تصاویر بیش از اینکه علامت شناسایی مبنی بر کیفیت تجاری انتشارات باشند، تأییدکننده موفقیت معنوی ناشران و خوانندگان هستند.

وی در پایان نتیجه می‌گیرد که نمادها بر موقعیت‌های اقتصادی، اجتماعی و حرفه‌ای اشخاص در طی دوره‌ای از تغییرات عظیم فلسفی و فناوری دلالت داشته‌اند(۸).

به. مطالعات انجام شده در ایران

کوهزاد (۱۳۷۳) به "مقایسه دستورالعمل‌های موجود کتابنامه‌نویسی و پانویسی کتب فارسی از نظر رعایت مقررات و ضوابط استاندارد" پرداخته است (۵). گیلوری (۱۳۷۴) به "بررسی محفوثی مجله‌های فارسی با استانداردهای ایزو" پرداخته است (۶).

معصومه کریملا آقائی کامران (۱۳۷۵) پایان‌نامه خود را با عنوان "مطالعه میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال‌های ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۴" ارائه نمود (۴).

حافظی اردکانی (۱۳۷۸) به "تعیین میزان رعایت استاندارد در تهیه چکیده فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه تهران میان سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۶" پرداخته است (۱).

علی رضائی (۱۳۷۹) به "بررسی مقایسه‌ای میزان رعایت شیوه‌ونکسور و استانداردهای ایزو در پایان‌نامه‌های تخصصی دانشگاه علوم پزشکی کرمان" پرداخته است (۲).

خصوصیات گزاره‌ای است. این مطالعه دانش بالقوه‌ای را برای نظام خبریه برای فهرست‌نویسی و یک ساختار مفهومی برای بررسی‌های آینده استانداردها و مجموعه علائم و شناسه‌های فهرست‌نویسی تهیه می‌نماید (۱۱).

وایسبیل^۱ (۱۹۸۹) در پژوهشی با عنوان "فهرست‌نویسی ماشینی صفحه عنوان: یک مطالعه امکان‌سنجی" پیش‌نمونه نظام قاعده‌مندی را برای فهرست‌نویسی توصیفی خودکار از طریق صفحه عنوان ارائه می‌دهد. در آزمایش‌ها، نظام دقیقاً بیش از هشتاد درصد از فیلدهای کتابشناختی را در نمونه تصادفی از صفحه عنوان شناسایی نمود. مسائل حل نشده عبارت بودند از الحاق دانش عمومی فهرست‌نویس به نظام؛ پیچیدگی و بی‌قاعدگی قوانین فهرست‌نویسی؛ و فقدان شیوه‌های ضبط داده‌های معتبر و قابل اطمینان (۱۲).

ایسوتونیوس^۲ (۱۹۹۰) در پژوهشی نشان داد که تقریباً ۸۸ درصد از مستند مشاهیر انتخاب شده توسط کتابخانه کنگره و کتابخانه ملی پزشکی آمریکا می‌تواند به‌طور خودکار از اطلاعات صفحه عنوان نگذشت‌های ماشینی خوان استخراج شود. این نتایج دلالت بر طرح استانداردهای کتابشناختی و فهرست‌های پیوسته دارد (۱۳).

سیبلی^۳ (۱۹۹۴) در پایان‌نامه دکترای خود در زمینه تاریخ هنر به نوعی به صفحه عنوان می‌پردازد. وی پایان‌نامه خویش را با عنوان "صفحه عنوان و لوحه آغازین" در کتاب‌های چاپی معماری دوره رنسانس^۴ ارائه می‌دهد. این مطالعه، به صفحه عنوان و لوحه آغازین کتاب‌های چاپی دوره رنسانس، دوره ظهور صفحه عنوان کتاب‌های معماری در انتشارات قرن‌های پانزدهم و شانزدهم میلادی با توجه به رسوم متداول چاپ و نشر توجه کرده است. روندی که به رشد و توسعه صفحه عنوان [انتشارات] معماری کمک نمود، جایگزینی نشانه‌های چاپ‌کنندگان در آغاز کتاب‌ها برای متمایز کردن هر جلد از کتاب‌های منتشر شده توسط

روش پژوهش، جامعه پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق، توصیفی است و جامعه پژوهش، کتاب‌های فارسی منتشر شده میان سال‌های ۷۸-۱۳۷۴ است که با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه، تعداد نمونه‌ها محاسبه شد. نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای صورت گرفت و تعداد نمونه‌ها ۲۸۹ عنوان در هر سال و ۱۴۴۵ عنوان در ۵ سال تعیین شد. ۲۸۹ عنوان به نسبت کتاب‌های منتشر شده در انواع تألیفی، ترجمه شده، فروست‌دار، چندجلدی، چندزبانه، گزارش همایش‌ها در هر سال تعیین شد. گردآوری اطلاعات چنین بود: ابتدا آخرین ویرایش

(ویرایش دوم، ۱۹۹۱) استاندارد ایزو ۱۰۸۶ در زمینه صفحات عنوان کتاب‌ها تهیه و ترجمه گردید. پس از نمونه‌گیری و تهیه فهرست کنترل مطابق با ایزو، ۱۴۴۵ عنوان کتاب به صورت تصادفی از مجموعه کتابخانه عمومی کتابخانه ملی، انتخاب و اطلاعات آنها به فهرست کنترل انتقال یافت.

خلاصه یافته‌ها

این پژوهش به بررسی میزان رعایت استاندارد ایزو ۱۰۸۶ در ارائه اطلاعات صفحات عنوان کتاب‌های منتشر شده فارسی میان سال‌های ۷۸-۱۳۷۴ می‌پردازد.

جدول ۱. میانگین درصد رعایت استاندارد تفکیک طبقه‌بندی ایزو

نوع منبع بر حسب طبقه‌بندی ایزو	کتاب‌های تألیفی	کتاب‌های منتشر شده	کتاب‌های فروست‌دار	کتاب‌های چندجلدی	کتاب‌های چندزبانه	گزارش همایش‌ها
میانگین درصد رعایت استاندارد	۶۹/۵	۳۸/۶	۳۸	۹۴/۸	۱۴/۳	۴۶/۷

استاندارد بالای ۵۰ درصد هستند و این میزان در کتاب‌های ترجمه شده (۳۸/۶ درصد)، کتاب‌های فروست‌دار (۳۸ درصد)، کتاب‌های چندزبانه (۱۴/۳ درصد) و گزارش همایش‌ها (۴۶/۷ درصد) زیر ۵۰ درصد است که به‌طور متوسط درصد رعایت استاندارد، ۵۰/۳ خواهد بود.

جدول ۲. میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های تألیفی به تفکیک سال

سال	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
میانگین درصد رعایت استاندارد	۷۰/۲	۷۲/۸	۷۴/۵	۷۷/۲	۷۰/۱

۷۴/۸ درصد در سال ۱۳۷۵ می‌رسد و با تندی افت در سال ۱۳۷۶ (۷۴/۵ درصد)، در سال ۱۳۷۷ به ۷۷/۲ درصد (بالاترین میزان) می‌رسد. اما در سال ۱۳۷۸ با افت ناگهانی مواجه شده به ۷۰/۱ درصد (پایین‌ترین میزان) سقوط می‌کند.

از داده‌های جدول ۱ چنین نتیجه‌گیری می‌شود که بالاترین میانگین رعایت استاندارد مربوط به کتاب‌های چندجلدی (۹۴/۸ درصد) و پایین‌ترین میانگین مربوط به کتاب‌های چندزبانه (۱۴/۳ درصد) است. فقط کتاب‌های تألیفی و چندجلدی به ترتیب با ۶۹/۵ درصد و ۹۴/۸ درصد دارای میانگین رعایت

مطابق جدول ۲، بالاترین میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های تألیفی مربوط به سال ۱۳۷۷ با ۷۷/۲ درصد و پایین‌ترین میزان مربوط به سال ۱۳۷۸ با ۷۰/۱ درصد است. میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های تألیفی به تفکیک سال از ۷۰/۲ درصد در سال ۱۳۷۴ به

جدول ۳. میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های ترجمه شده به تفکیک سال

سال	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
میانگین درصد رعایت استاندارد	۵۲	۶۳/۴	۲۳/۷	۵۹/۹	۲۷/۵

مطابق جدول ۳، میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های ترجمه شده به تفکیک سال، از ۵۲ درصد در سال ۱۳۷۴ به ۶۳/۴ درصد (بالترین میزان) در سال ۱۳۷۵ می‌رسد و در سال ۱۳۷۶ با سیر نزولی مواجه می‌شود (۲۳/۷) درصد یعنی پایین‌ترین میزان؛ مجدداً در سال ۱۳۷۷ به ۵۹/۹ درصد می‌رسد و در سال ۱۳۷۸ با ۲۷/۵ درصد مجدداً سیر نزولی را طی می‌کند.

جدول ۴. میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های فروست‌دار به تفکیک سال

سال	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
میانگین درصد رعایت استاندارد	۴۸/۴	۳۱/۱	۴۲	۳۷/۷	۳۱/۶

مطابق جدول ۴، میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های فروست‌دار به تفکیک سال، در سال ۱۳۷۴ با ۴۸/۴ درصد بالاترین میزان و در سال ۱۳۷۵ با ۳۱/۱ درصد پایین‌ترین میزان را نشان می‌دهد. در سال ۱۳۷۶ میزان رعایت به ۴۲ درصد می‌رسد که مجدداً سیر نزولی را در سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ به ترتیب با ۳۳/۷ درصد و ۳۱/۶ درصد (نزدیک به پایین‌ترین میزان) داشته است.

جدول ۵. میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های چند جلدی به تفکیک سال

سال	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
میانگین درصد رعایت استاندارد	۹۰	۹۳/۸	۱۰۰	۱۰۰	۹۱/۷

مطابق جدول ۵، میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های چند جلدی به تفکیک سال، از ۹۰ درصد در سال ۱۳۷۴ به ۹۳/۸ درصد در سال ۱۳۷۵ و مجدداً مطابق جدول ۵، میانگین درصد رعایت استاندارد در سال ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ به ۱۰۰ درصد و در سال ۱۳۷۸ با سیر نزولی به ۹۱/۷ درصد می‌رسد.

جدول ۶. میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های چندزبانه به تفکیک سال

سال	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
میانگین درصد رعایت استاندارد	۰	۰	۱۰۰	۰	۵۰

مطابق جدول ۶ میانگین درصد رعایت استاندارد در کتاب‌های چندزبانه به تفکیک سال، از صفر درصد در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ به ۱۰۰ درصد در سال ۱۳۷۶ و مجدداً پس از آن مجدداً سیر نزولی را طی می‌کند و در سال ۱۳۷۷ به صفر درصد و در سال ۱۳۷۸ به ۵۰ درصد می‌رسد.

جدول ۷. میانگین درصد رعایت استاندارد در گزارش همایش‌ها به تفکیک سال

سال	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸
میانگین درصد رعایت استاندارد	۳۳/۳	۵۰	۵۰	۵۰	۶۶/۷

پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد می‌شود:

۱. قواعد و ضوابط تدوین صفحه‌های عنوان (برگه‌های عنوان) کتاب‌ها مطابق استاندارد ایزو با تعدیلاتی در زبان فارسی قابل اجراست.

۲. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی این ضوابط را در قالب یک جزوه در اختیار ناشران قرار دهد و آنها را ملزم به رعایت استاندارد نماید.

۳. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری کتابخانه ملی برای تهیه صفحه عنوان استاندارد اقدام نماید. این روند باعث می‌شود تا فرآیندهای فهرست‌نویسی پیش از انتشار (فیبیا) استانداردسازی شود و از دقت و سرعت بیشتری برخوردار باشند.

۴. کارگاه‌های آموزشی برای ناشران تشکیل شود و در آن به مسائل مربوط به رعایت استاندارد ملی در انتشار کتاب، توجه شود.

تاریخ دریافت: ۸۲/۵/۱

مطابق جدول ۷، میانگین درصد رعایت استاندارد در گزارش‌هایش با به تفکیک سال، از ۳۳/۳ درصد (پایین‌ترین میزان) در سال ۱۳۷۴ به ۵۰ درصد در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ می‌رسد و با سیر صعودی در سال ۱۳۷۸ به ۶۶/۷ درصد (بالاترین میزان) می‌رسد.

نتیجه‌گیری

برخلاف انتظار، در کتاب‌های تألیفی، ترجمه شده، فروست‌دار و چندجلدی سال ۱۳۷۸، سیر نزولی رعایت استاندارد دیده می‌شود و سیر صعودی در این سال در کتاب‌های چندزبانه و گزارش‌هایش با که درصد اندکی از مجموعه کتاب‌های منتشر شده را تشکیل می‌دهد، مشاهده می‌شود. به‌ویژه درباره کتاب‌های ترجمه شده، در موارد عنوان به زبان اصلی، نام پدیدآور به زبان اصلی، ناشر و محل نشر و تاریخ نشر مدرک اصلی، با پایین‌ترین میزان درصد رعایت استاندارد در سال ۱۳۷۸ رویه‌رو هستیم.

مآخذ

- حلیفی اردکانی، محسن. تعیین میزان رعایت استاندارد در تهیه چکیده فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه تهران بین سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۶.
- پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه علوم پزشکی، حمید، بررسی مقایسه‌ای میزان رعایت شیوه ونگوور و استانداردهای ایزو در پایان‌نامه‌های دکترای تخصصی دانشگاه علوم پزشکی کرمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۹.
- فناحی، رحمت‌الله. فهرست‌نویسی: اصول و روش‌ها، ویرایش ۲. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۷.
- کربلا آقایی کامران، محمومه. مطالعه سیران رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو (ISO) در پایان‌نامه‌های

کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال‌های ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۴. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵.

۵. کسوه‌زاد، ناصر. مقایسه دستورالعمل‌های موجود کتابخانه‌نویسی و بائوئسی کتاب فارسی از نظر رعایت مقررات و ضوابط استاندارد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۴.

۶. گیلوری، عباس. بررسی میزان همخوانی مجله‌های فارسی با استانداردهای ایزو. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۴.

7. Beibel, Okins M; Vuzine- Goetz, D. "Automated title page cataloging". In *The transformation of society*,

12. Rossler, Dietrich. "Zur Erschliessung von bibliothekbestaenden durch titel blattkopis (cataloging library holdings by copies of title pages)". *Mitteilungsblatt T-verband der Bibliothekendes-Lands Nordrhein westfalen Mitteilungsblatt*. Vol.20, No.4 (1970): 335-345.
13. Svenonius, Elaine; Molto, Mavis. "Automatic derivation of name access points in cataloging". *Journal of the American society for Information science*, Vol.41, No.4 (1990): 254-263.
14. Weibel, Stuart. "Automated title page cataloging: A feasibility study". *Information processing and management*, Vol.25, No.2 (1989): 187-203.
15. zbienski- Teodor. "Funkcja tytułu: karty tytułowej komunikatu (the function of a document's title and title page)". *Aktualne problemy Informatyko-Dokumentacji*, No.22 (1977): 4-6.
8. Cibelli, Deborah Hildegard. "Architectural title pages and frontispieces in Renaissance printed books (title pages)". Dissertation of PHD of arts, state university of NewYork at Binghamton, 1994. Dissertations Abstracts Database. [CD-Rom]. Silver platter.
9. "Design of books: special pages". *Encyclopedia of Library and Information Science*. Vol.7, p.61.
10. *Information and documentation- Title Leaves of books*, 2nd ed (ISO No. 1086): Geneve: Intrenational organization for standardization, 1991.
11. Jeng, Ling hwey. "The title page as the source of information bibliographic description: an analysis of its visual and linguistic characteristics". Dissertation of PHD of Library and Information science, the university of texas at Autin. [CD-Rom]. Silverplatter.